

MUT'TAKİ TARİHİ KÖPRÜLER HISTORICAL BRIDGES IN MUT

Halil SÖZLÜ*

Öz

Akdeniz Bölgesinde Mersin'in batı tarafında yer alan Mut, Mersin'e 165 km uzaklıktadır. Mut barındırdığı tarihi eserler sebebiyle sürekli ön plana çıkmıştır. Şehir, Hitit dönemlerine kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Orta Anadolu ile Akdeniz bölgesi arasındaki bağlantının Sertavul Geçidi yoluyla Mut üzerinden sağlanması nedeniyle, tarih öncesi çağlardan itibaren birçok medeniyet bu alanda yerleşmiştir. Birden çok uygarlığa ev sahipliği yapan bu bölge önemli bir konumdadır. İncelenen yedi köprü, günümüzdeki halleriyle Karamanoğulları dönemi izlerini taşımaktadır. Bugün bu köprülerin çoğu araç trafiğine kapalıdır.

Yol ve köprü için "medeniyet" dediğimiz bu çağda, birer vesika niteliğindeki tarihi köprülerimizi onarmak, korumak ve yaşatmak milli kültür ve benliğimiz bakımından çok önemlidir. İnsanları, hayvanları hatta eşyaları birbirine kavuşturan köprüler, gönüllerde kurulan köprüler kadar önemli ve değer görmeyi hak ediyor olmalıdır.

Anahtar Kelimeler

Mut, Köprü, Karamanoğulları, Selçuklu, Osmanlı

Abstract

Located in the Mediterranean Region on the western side of Mersin, Mut is 165 km away from Mersin. Mut has always been on the foreground due to the historical artifacts. The city, has a history extending to the Hittite times. Since the connection between Central Anatolia and the Mediterranean region is provided via Mut via the Sertavul Pass, Many civilizations have settled in this area since prehistoric times. This region, which hosts multiple civilizations, is an important location. The seven bridges under study carry traces of the Karamanoğulları period. Today most of these bridges are closed to vehicle traffic.

In this age of civilization for the road and bridge, it is very important for our national culture and ourselves to repair, protect and live our historical bridges as a document. The bridges that connect people, animals and even goods must be as important and valuable as forming a bridge heart.

Keywords

Mut, Bridge, Karamanoğulları, Seljuk, Ottoman.

---

* Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü,
heaslin@hotmail.com

GİRİŞ

Türkler, M.S. 833 yılından itibaren şimdiki içel ve Çukurova'nın boş topraklarına gelip, yurt tutmaya ve yerleşmeye başladılar. 1071'den sonra da Türklere Anadolu'nun kapısı açılmış oldu. 1189 yılında Avrupa'dan gelen III. Haçlı ordusu Konya-Karaman-Mut yolunu takip ederek Kilikya'ya ulaşmak istemiş ancak Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan'ın saldırısından kaçarken, Alman İmparatoru Frederik Barbarossa Silifke civarında Göksu'dan geçmeye çalışırken boğulmuştur¹.

Sultan Alâaddin Keykubad, Karaman-mut –Silifke yolunu, Sertavul hanlarını, Yapıntı ve şimdi yıkılmış olan Mut köprülerini yaptırmış², ayrıca Mut yakınında Kavga kalesini inşa ettirmiştir³.

1236 yılında Sultan Alâaddin Keykubat'ın ölmesiyle Mut'u Ermeniler istila etmiş, aynı sene Karamanlılar, Nurettin Sofi komutasında Mut'u geri almışlardır⁴.

Karaman Bey'in ölümü üzerine Selçuklu komutanı Bedrüddin Hoteni, Ermenek – Mut dolaylarını almak istemiş ancak Karamanoğlu Mehmet Beyle girdiği mücadeleden yenik ayrılmıştır. 1277'de Moğollarla Mut'ta çarpışan Mehmet Bey, yapılan savaşta şehit olmuştur. Mut, Osmanlı topraklarına katılana kadar Karamanoğulları beyliğinin idaresinde kalmıştır. 1475'te Karamanoğulları'nın bütün şehir ve kaleleri Osmanlıların eline geçmiştir⁵.

Tarihi bu denli zengin olan bir şehrin kültürel varlıklarının da zengin olması olağandır. Bünyesinde kale, cami, türbe, han, kilise, çeşme, köprü gibi tarihi eserleri barındıran Mut'un bu zenginliklerinin de tanıtılması ve anlatılması gerekmektedir. Bu gayeyle Mut'ta bulunan köprüleri tanıtmaya ve son durumlarının kaynaklara aktarılmasına bir katkıda bulunmak istedik.

Arı Köprüsü

Köprü üzerinde tarihi bilgiye ulaşabilecek herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Köprüde kullanılan malzeme ve teknikten hareketle yapıyı bölgede uzun süre hüküm süren Karamanoğlu dönemine tarihlendirmek mümkündür.

Köprü, Mut ilçesine bağlı Çömelek Köyünde bulunmaktadır. Mut ile Çömelek Köyüne geçiş sağlayan köprülerdendir. Köprü doğu- batı uzantılıdır (Çizim-1). Köprünün döşeme uzunluğu 22 m, genişliği 5 m', yüksekliği 9 m, kemerin genişliği ise 5 m'dir. Tek gözlü sivri kemerli formda yapılmış olup yolu düz köprülerdendir. Köprünün ayakları her iki tarafta ayakları yamaçtaki kayalar üzerine inşa edilmiştir (Fotoğraf-1).

Köprüde malzeme olarak taş kullanılmıştır. Kemer ve kemerin kısmı düzgün kesme taş kullanılırken, diğer bölümlerinde küçük boyutlu moloz ve kabayonu taşlar kullanılmıştır. Yapının korkuluk bölümü günümüzde bulunmamaktadır.

¹Neşri Atlay, Mut Tarihi, Karaman, 1976, s. 15.

² Atlay, a.g.e., s.19.

³ Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul, 1993, s.346.

⁴ Atlay, a.g.e.,19.

⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, 1988, s.3,35.

Günümüzde köprü döşemesi asfaltlanmış, ayakları bettonarme ile desteklenmiştir (Fotoğraf-2).

Köprüde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Köprünün bulunduğu konum itibariyle aslına uygun olmasa da onarılarak köyün ana yolunda aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Eşekçi Köprüsü

Köprü üzerinde tarihi bilgiye ulaşabileceğimiz herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Kullanılan malzeme ve teknikten hareketle yapıyı Karamanoğlu dönemine tarihlendirmek mümkündür. Eşekçi köprüsü yapı özellikleri bakımından Mut'ta bulunan Arı köprüsü, Keben Köprüsü ve Taş köprüyle aynı özellikleri taşımaktadır. Bu yapıların aynı dönemde yapıldığı tahmin edilmektedir.

Köprü, Mut ilçesi Pamukçu Köyünde bulunmaktadır. Şihmelik mevki yakınında Göğden deresinden geçişi sağlamaktadır. Köprü doğu-batı yönünde uzanmaktadır (Çizim-2). Tek gözlü sivri kemer formunda yapılmış köprülerdendir (Fotoğraf-3). Köprünün döşeme uzunluğu 10.m, genişliği 3.m, yüksekliği 4.50 m'dir. Köprünün kemer genişliği 7.m'dir. Korkuluk bölümü bulunmamaktadır. Tabliye günümüzde asfaltlandığı için düz olarak görünmektedir(Fotoğraf-4).

Köprüde malzeme olarak genellikle düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Köprüde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Köprünün tabliyesi asfaltlanmıştır. Kemer ayakları betonareme ile desteklenmiştir. Günümüzde hem yayan hem de araba geçişi için aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Göksu (Kadı) Köprüsü

Köprü üzerinde herhangi bir tarihi bilgiye ulaşabilecek bir kitabe bulunmamaktadır. Kullanılan malzeme ve teknikten hareketle uzun süre bu bölgede hüküm süren Karamanoğlu dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir.

Köprü, Mut ile Ermenek ilçelerini birbirine bağlamaktadır. Pirinç suyu üzerinde yer alan yapı kuzeydoğu- güneybatı doğrultusunda inşa edilmiştir (Çizim-3). Yapı iki yana eğimli ve üç gözlü köprüler grubuna girmektedir(Fotoğraf-5). Yapının uzunluğu 72.8 m'dir. Tabliyesi 5 m'dir. Yapının zeminden en yüksek yeri ise 6.10 m'dir. Yapıda üç adet köprü gözü bulunmaktadır.⁶

Köprünün üç gözünde yarım yuvarlak kemerlidir. İki büyük gözde sel yaran bulunmaktadır. Güneydoğu tarafından akan suyun köprüye baskısını azaltmak için sel yaranları üçgen biçim oluşturacak şekilde inşa edilmiştir(Fotoğraf-6). Kemer üzengileri sel yaranlara dayandırılarak oluşturulmuştur. Mansap yönündeki topukların daha kısa ve kare şeklinde inşa edildiği görülmektedir.

⁶ Köprü zamanla tahrip olmasından dolayı günümüzde orta bölümünde en az bir köprü gözü yıkılmıştır.

Yapıdaki kemer açıklıkları birbirinden farklılıklar arz etmektedir.⁷ Birinci boşaltma gözü 7.80 m genişliğinde, 4 m uzunluğundadır. İkinci boşaltma gözü 10 m genişliğinde, 5.50 m uzunluğundadır. Üçüncü boşaltma gözü 6.20 m genişliğinde, 3.20 m uzunluğundadır.

İnşa malzemesinde tabii olarak suya daha dayanıklı olan taş malzemeden yana tercih kullanılmıştır. Kesme, kabayonu ve moloz taş kullanımı görülmektedir. Köprünün tempan ve mansap yüzeylerinin tamamında düzgün kesme taş kullanılırken, sadece orta gözün sel yaranının üst tarafında muhtemelen yıkıldığından dolayı kabayonu taş kullanılmıştır.⁸

Kemerlerde ve kemer karınlarında kullanılan kesme taşlar birbirine yakın ve daha büyük boyutta iken tempanlarda daha küçük ve yer yer farklı boyutta taşlar kullanılmıştır. Köprünün tempanında ve taşlar birbirini bağlayacak şekilde dizilmişlerdir. Yapı demir korkuluklarla çevrilidir.⁹

Köprüde süsleme bulunmamaktadır. Yapıdaki tek hareketlilik güney batı köşesindeki menba yönünde köprü gözünün kemer formunda rustik taş işçiliği kullanılmış olmasıdır.

Keben (Sosun) Köprüsü

Köprü üzerinde tarihi bilgiye ulaşabilecek herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Köprüde kullanılan malzeme ve teknikten hareketle yapıyı Karamanoğlu dönemine tarihlendirmek mümkündür.

Köprü Mut Karacaoğlan köyünde bulunmaktadır. Köprü Karacaoğlan Köyü ile Çömelek Köyünü birbirine bağlamaktadır. Bulunduğu konum itibariyle önemli bir işlev görmekte, büyük bir vadiyle ayrılan köylerin geçişini sağlamaktadır. Doğu-batı uzantılı, sivri kemerli ve tek olup yolu iki yana eğimli köprüler grubundadır (Çizim-4). Korkuluk bölümü bulunmamaktadır. Köprünün döşeme uzunluğu 15.m, genişliği 2.50 m, yüksekliği 4.80 m'dir. Köprünün kemer genişliği 12 m, yüksekliği 4.50 m'dir (Fotoğraf-7).

Köprünün kemerinde düzgün kesme taş kullanılmış, diğer yüzeylerinde kabayonu ve moloz taşlar kullanılmıştır. Köprünün ayakları her iki tarafta kayalara oturtularak sağlamlaştırılmıştır (Fotoğraf-8).

Köprünün üzerinde herhangi bir süsleme özeliği yoktur. Köprü günümüzde yaya ve hayvan geçidi olarak aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Kravga Köprüsü

Kaynaklarda inşa tarihi verilmeyen yapının, Karamanoğlu döneminde yapıldığı söylenmektedir¹⁰. Arazi çalışmasında güney tarafındaki büyük boşaltma gözünde H. 1217 şevval 4, M.1803 tarihinin yazılı olduğu tespit edilmiştir.

⁷ Köprüyü tanımlarken takip kolaylığı sağlamak için menba yönünden güneybatı köşeden anlatım yapılacaktır.

⁸ Yapının mansap yüzeyinde kuzeydoğu tarafındaki büyük kemer gözünün sel yaranının üst bölümünde taşların dizilişinden ve izlerinden hareketle daha önce var olan bir tahliye gözünün sonradan kapatıldığı tahmin edilmektedir.

⁹ Yapının korkuluğu muhtemelen yapının tahrip olmasıyla yıkılmıştır. Günümüzde demir korkuluklarla çevrilmiştir.

¹⁰ Fügen İlter, Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri, Ankara 1978, s.231; Gülgün Tunç, Taş Köprülerimiz, Ankara 1978, s.86

Kazıma tekniği ile yapılan bu tarih yapının Osmanlı döneminde onarım geçirmiş olabileceğini göstermektedir.

Köprü, Mut-Köybaşı Köyü – Karaman yolu üzerinde yer almaktadır. Göksu nehri üzerinde bulunan yapı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir (Çizim-5). İki yana eğimli köprüler grubuna giren yapının uzunluğu 82.38 m'dir. Tabliyesi 3.70 m'dir. Yapının zeminden en yüksek yeri ise 11 m'dir. Köprüde 6 boşaltma gözü, 3 tane de köprü gözü mevcuttur (Fotoğraf-9).

Yapının kuzey ucundaki boşaltma gözleri sivri kemerlidir. Köprünün diğer üç büyük gözleri yarım yuvarlak kemer formunda inşa edilmişlerdir.

Ayrıca büyük köprü gözünün yanlarında ve sel yaranın üstünde tam yuvarlak biçimli biri büyük biri küçük boşaltma gözleri mevcuttur (Fotoğraf-10).

Köprü ayaklarının doğu cephesinde sel yaran bulunmaktadır. Doğru yönünden akan suyun köprüye baskısını azaltmak için sel yaranları üçgen biçim oluşturacak şekilde inşa edilmiştir (Fotoğraf-11). Ayrıca kemer üzengileri sel yaranlara dayandırılarak oluşturulmuştur. Köprünün mansap yönündeki topukların ise daha kısa tutulduğu anlaşılmaktadır.

Yapıdaki kemer açıklıkları birbirinden farklılıklar arz etmektedir.¹¹ Birinci boşaltma gözü 3.60 m genişliğinde 2.45 m uzunluğundadır. İkinci boşaltma göz 2.45 m genişliğinde, 3.80 m uzunluğundadır. Birinci köprü gözü 16 m genişliği, 9 m uzunluğundadır. Ortadaki ve ikinci sıradaki köprü gözü 19.33 m genişliğinde, 11 m uzunluğundadır.

Bu köprü gözünün iki yanındaki geniş tam yuvarlak boşaltma gözleri 4.25 m çapındadır. Üsteki küçük boşaltma gözleri ise 1 m çapındadır. Üçüncü köprü gözünde ise genişlik 8.40 m, uzunluğu 7.70 m'dir. Sel yaran genişlikleri 3.30 m ve 3.12 m'dir.

İnşa malzemesinde tabi olarak suya daha dayanıklı olan taş malzemeden yana tercih kullanılmıştır. Kesme, kabayonu ve moloz taş kullanımı görülmektedir.

Köprünün tempan¹² kısmında kesme taş ve moloz aynı anda kullanılmıştır.¹³ Mema yönünde kuzey kısımda moloz taş örgüsü mevcut iken orta ve güney kısımda kesme taş kullanımı vardır.

Kemerlerde kemer karınlarındaki kesme taşlar birbirine yakın boyutlarda iken tempanlarda farklı boyutta taşlar kullanılmıştır. Ayrıca kemerlerde taşlar uzun-kısa olarak nöbetleşe dizilmişlerdir.

Günümüzde köprünün mansap tarafındaki tempan bölgesinde başlayan kabayonu taş kullanımı daha fazladır. Ayrıca yapıda kemerler arasındaki genişliğin bozulmasını engellemek için ahşap gergilerin kullanıldığı görülmektedir. Korkuluklar 1 m yüksekliğinde moloz taşlarla örülmüştür ve

¹¹ Köprüyü tanımlarken takip kolaylığı sağlamak için menba yönünden ve kuzey köşeden anlatım yapılacaktır.

¹² Tempan: Köprü gövdesini, memba ve mansap taraftan sınırlayan yüzey anlamına gelmektedir.

¹³ Bu farklı taş kullanımı köprünün onarım geçirdiğini göstermektedir.

orijinalliğini kaybetmiştir. Tempan bölümüyle korkuluk bölümü arasında farklılıklar görülmektedir. Süslemesi bulunmayan yapıdaki tek hareketlilik ortadaki geniş köprü gözünün güney kısımdaki boşaltma gözü etrafındaki taşların hafif dışa taşıntılı vaziyette inşa edilmesidir

Taş Köprü

Köprü üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Köprüde kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak köprünün Karamanoğlu döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir.¹⁴ Mut ilçe merkeziyle meydan mahallesini birbirine bağlayan köprü, Mut deresi üzerinde bulunmaktadır. Doğu -batı uzantılı, yarım yuvarlak kemerli tek gözlü köprülerdendir(Çizim-6). Köprü derin bir derenin üzerine kurulmuş, her iki tarafta da kayalıklar üzerine oturtularak inşa edilmiştir (Fotoğraf-12).

Köprünün tabliye uzunluğu 10 m, genişliği 4 m, yüksekliği 5 m' dir. Kemerin genişliği 6 m, yüksekliği 4 m'dir. Korkuluk yüksekliği 0.50 m, genişliği 0.20 m'dir. Köprünün tabliyesi düzdür.

Köprüde malzeme olarak kesme ve kabayonu taş kullanılmıştır. Kemer bölümünde daha büyük boyutlu taşlar kullanılırken, diğer yüzeylerinde farklı boyutta taşlar kullanılmıştır. Köprünün batı tarafındaki, kemerin üst köşesi zamanla tahrip olmuş aslına uygun olmayan, moloz taşlarla onarılmıştır (Fotoğraf-13).

Taş örgülerin arasında beton hatıllar da kullanılmıştır. Köprünün kemer ayaklarında destek amaçlı betonarme kullanılmıştır. Korkuluklar zamanla orijinalliğini kaybetmiştir.

Köprüde herhangi bir süsleme özeliği yoktur. Yaptığımız incelemeler sonucunda Taş Köprü 'nün özgün dokusunu kaybettiği anlaşılmıştır. Günümüzde aslına uygun olmayan betonarme takviyelerle ayakta durmaktadır.

Taş köprünün hemen yanında betonarme büyük boyutta bir köprü yapılmıştır. Köprü günümüzde yaya ve hayvan geçidi olarak kullanılmaktadır.

Yapıntı Köprüsü

Köprü üzerinde kesin tarihi bilgiye ulaşabileceğimiz herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak uzun süre bu bölgede varlığını devam ettiren Karamanoğlu dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir.

Köprü Mut ilçesinin Karaman yolunun 6 km uzaklığında Pirinç suyu üzerinde kurulmuştur. Köprü doğu-batı yönünde uzantılı, yarım yuvarlak kemerli üç gözle sahib ve yolu iki yna eğimli köprüler grubuna girmektedir (Çizim-7). Suyun akış yönü kuzeyden-güneye doğrudur. Köprünün uzunluğu 51.50 m'dir. Tabliyesi ise 4.m' dir. Yapının zeminden en yüksek yeri 8.15 m'dir (Fotoğraf-14).

Köprünün doğu taraftaki kemer gözü diğerlerinden daha büyük ölçekli yapılmıştır.

¹⁴ Dülgerler, a.g.e., s.229; Mut(mersin) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2004.S.139

Köprü'nün kemer açıklıkları birbirinden farklılıklar arz etmektedir.¹⁵ Birinci göz genişliği 7.50 m, uzunluğu 14.80 m, ikinci göz genişliği 4.50 m, uzunluğu 4.90 m, üçüncü göz genişliği 3.25 m, uzunluğu 4.80 m'dir. Köprü'nün korkuluğu 0.50 m'dir.

İnşa malzemesinde tabi olarak suya daha dayanıklı olan taş malzemeden yana tercih kullanılmıştır. Kesme, kabayonu ve moloz taş kullanımı görülmektedir. Köprüde kemer ve kemerin iç kısmında düzgün kesme taş kullanılmıştır. Köprü'nün her iki yüzeyinin tempan¹⁶ bölümlerinde kesme ve moloz taş birlikte kullanılmıştır. Köprü'nün yüzeyinde sıva izleri görülmektedir.

Köprü'nün korkuluklarında moloz taşlar kullanılmıştır. Korkuluğun çok az bölümü günümüze kadar gelebilmiştir. Kalan diğer kısımların çoğu tahrip olmuştur.

Üçgen şekilde inşa edilmiş bir sel yaran bulunmaktadır (Fotoğraf-15). Sel yaran 3.50 m boyutundadır, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiştir. Yapı günümüzde yaya ve hayvan geçidi olarak kullanılmaktadır.

Değerlendirme

Mut ilçesi Karamanoğlu'nun egemenlik sınırları içerisinde olup, ulaşım yolları üzerinde kurulan köprüler arazinin topoğrafik özelliklerine uyumlu olarak, çoğunlukla akarsu vadisinin en dar yerlerinde, kayalık zeminlere oturtularak yapılmışlardır. Günümüzde dahi birçok köprü işlevini sürdürmekte ancak onarım geçirdiklerinden dolayı özgün durumlarını kaybetmişlerdir. Kullanılmaya elverişli ve şehirlere yakın olanlar, günümüzün şartlarına uygun şekilde onarılarak kullanılmaya devam edilmektedir. Köylerde bulunan ya da merkezlere sapa düşen köprülerde işlevlerinin yitirilmesiyle, onarılmayıp yıkılmaya terk edilmiştir.¹⁷

Karamanoğullarının yaptıkları en önemli yenilik, Mut'ta bulunan Kravga köprüsünün boşaltma gözlerinin yuvarlak daire şeklinde yapmış olmalarıdır. Selçuklularda boşaltma gözleri altta düz, üstte kemerli olarak yapılmıştır.¹⁸ Ana gözlerde dairesel kemer kullanılması, Beylikler devrinden başlar, en çok örneğinin olduğu Beylik Karamanoğulları olmuştur¹⁹. Kravga Köprüsü ile Taş Köprü bunlara örnektir.

Askeri ve sosyal amaçlı inşa edilen köprüler, sivri kemerli, yuvarlak kemerli, tek gözlü ve çok gözlü olarak yapılmışlardır. Başta köprüler basit ve ahşap olarak yapılmış, daha sonra sağlam kesme taşlardan köprüler inşa edilmiştir.²⁰

¹⁵ Köprüyü tanımlarken takip kolaylığını sağlamak için menba yönünden ve doğu köşeden anlatım yapılacaktır.

¹⁶ Tempan: Köprü gövdesini, memba ve mansap taraftan sınırlayan yüzey anlamına gelmektedir.

¹⁷ Dülgerler, a.g.e, s.272

¹⁸ Dülgerler, a.g.e, s.273

¹⁹ İter, a.g.e., s.277.

²⁰ İter, a.g.e., s.19; İrfan Yıldız, Mardin'deki Su Mimarisi(Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi) Van 2008, s.146.

Kravga Köprüsü, Karamanoğlu döneminin en önemli yapılarından biridir. Güney tarafındaki büyük boşaltma gözünde H.1217 (M.1803) tarihi yazmaktadır. Büyük ihtimalle bu onarım tarihidir. 82.38 m boyutuyla aynı dönemde yapılmış olan köprülerin en uzunudur. Üç kemer gözü ve boşaltma gözü mevcuttur. En önemli özelliklerinden biri olan boşaltma gözlerinin yuvarlak daire şeklinde yapılmasıdır. Köprü iki yana eğimli köprüler grubuna girmektedir. Köprü gözlerinden iki büyük gözün kemeri yarım yuvarlaktır, onlara nispeten küçük olan diğer gözde sivri kemerlidir. Üç gözlü ve sivri kemerli olması bakımından Konya Beyşehir ilçesi Emen Köyü Köprüsü²¹ ve Konya Selçuklu ilçesi Değirmendere Köyü Köprüsü²² ile benzerlik göstermektedir.

Yapıntı Köprüsü, Göksu (Kadı) Köprüsü, Karamanoğlu döneminin yapılarındanıdır. Her iki köprüde çok gözlü, iki yana eğimli köprüler grubundadır. İki yana eğimli ve çok gözlü olması açısından, Aksaray da bulunan, Yaprak Hisar Köyü Köprüsü (1300), Debağlar Köprüsü (1311), Nakkaş Köprüsü (1300), ve Baş Köprü'ye (1300) benzemektedirler.²³

Mut'ta bulunan Arı Köprüsü, Eşekçi Köprüsü, Taş Köprü ve Keben (Sosun) Köprüsü, Karamanoğlu Döneminin yapılarındanıdır. Tek gözlü köprülerdir. Taş Köprü'nün gözü yarım yuvarlak, diğer üç köprü'nün gözleri sivri kemerlidir. Keben(sosun) Köprüsü iki yana eğimli iken diğer üç köprü düz tabliyelidirler. Keben Köprüsü Sivri kemerli tek gözlü olması açısından Konya Bozkır ilçesi Dereiçi Kasabası Şaban Köprüsü²⁴ ile benzerlik göstermektedir.

Kravga Köprüsü boşaltma gözlerinin yuvarlak olmasından, Karaman Buca Kışla, Bıçakçı Köprüsü, Karaman Ayrancı-Üç Harman Köyü, Divle Köprüsü, Ayrancı Kale yolu üzerinde Ziya Efendi Köprüsü, Bozkır-Akseki yolu üzerinde yıkılmış Alaca Köprüsüyle de benzerlik göstermektedir.²⁵

Arı Köprüsü, Eşekçi Köprüsü, Keben Köprüsü'nün kemer ve kemer karnlarında düzgün kesme taş, tempanlarda moloz taş bulunmaktadır.

Kadı Köprüsü'nün üzerindeki malzemelerin durumundan dolayı onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Doku farklarından dolayı daha eski olan taşlarda kabayonu taş malzeme kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kravga Köprüsünde düzgün kesme taş kullanılmıştır. Fakat tempan köşelerinde kabayonu taş ve moloz taş tercihi görülmektedir.

Merkez Taş köprü tamamen kabayonu ve moloz taşlarla inşa edilmiştir.

Yapıntı Köprüsü'nün kemerinde ve kemer karnında az olmakla birlikte kesme taş bulunurken tempanlarda moloz taşlar tercih edilmiştir.

Mut'ta bulunan köprülerin Karamanoğlu döneminde inşa edildiği düşünülmektedir. İncelene köprüler, teknik ve kullanılan malzeme açısından

²¹ Remzi Duran, Ali Baş, Ruhi Özcan, Tarihi Konya Köprüleri, Konya, 2016, s.52.

²² Remzi Duran, Ali Baş, Ruhi Özcan, "Konya – Selçuklu İlçesi Tarihi Köprüleri", XIV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 20-22 Ekim 2010, Konya, 2011, s.207.

²³ Zekai ERDAL, Aksaray'daki Türk Devri Mimarisi, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van 2014, s. 372, 374, 376, 380.

²⁴ Duran vd., a.g.e., s. 68.

²⁵ Dülgerler, a.g.e, s.273; İltar, a.g.e., s.211.

birbirlerine benzemektedirler. Köprüler tek gözlü ve çok gözlü olarak inşa edilmişler. Köprülerde sadece Kravga köprüsünün güney tarafındaki büyük yuvarlak boşaltma gözündeki H.1217 tarihi yazılmaktadır. Kuvvetle muhtemel onarımına işaret eden bu tarihe incelenen kaynaklarda rastlanmamıştır.

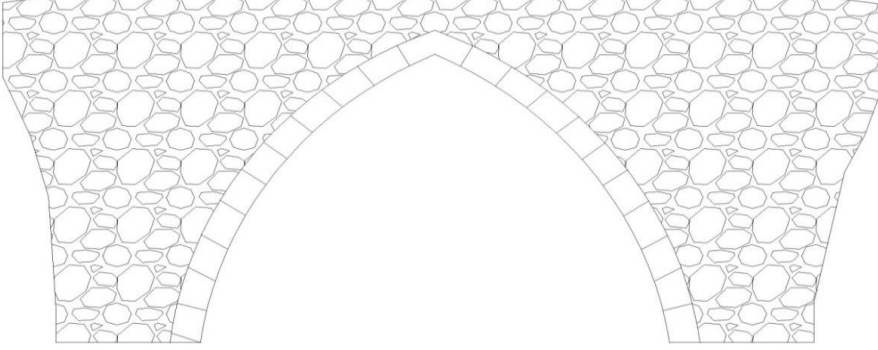
KAYNAKÇA

- Anonim İçel İl Yıllığı, Ankara, 1973.
- AREL, M., Mut'taki Karamanoğlu Dönemi Eserleri "Vakıflar Dergisi V. Ankara, 1962, s.247-248.
- ASLANAPA, O., Anadolu'da İlk Türk Mimarisi Başlangıcı ve Gelişimi, Ankara, 1991.
- ATLAY, N., Mut Tarihi, Mut Belediyesi Kültür yayınları, Karaman, 1976.
- ATTUFEN, H., Mut'un Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2011.
- BORAN, Ali Ilgın Kültür Envanteri, Konya, 2013.
- _____, Siirt'teki Kültür Varlıkları, İstanbul, 2013.
- DURAN, R.- BAŞ, A., ÖZCAN, R., Tarihi Konya Köprüleri, Konya, 2016.
- _____, "Konya – Selçuklu İlçesi Tarihi Köprüleri", XIV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 20-22 Ekim 2010, Konya, 2011, s.201-2014.
- DÜLGERLER, O. N., Karamanoğulları Dönemi Mimarisi, Ankara, 2006.
- ERDAL, Z., Aksaray'daki Türk Devri Mimarisi, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van 2014.
- GEÇER, A., Konya Vilayeti İçel Sancağı, Mut Kazası-Karyeleri(Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Niğde, 2001.
- İLTER, F., Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri, Ankara 1978.
- KONYALI, İ. H., Karaman Tarihi, İstanbul, 1967.
- Mut(mersin) Kentel Kültür Varlıkları Envanteri 2004.
- MÜLAYİM, S., Selçuk Mülayim, "Plastik Sanatlarında Anlatım Biçimleri ve Üslup" , Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi III, İzmir 1984, s.97-114.
- ÖGEL, S., Anadolu Selçukluların Taş Tezyinatı, Ankara 1987.
- ŞAHAN, H., Karamanoğulları Dönemi Cami ve Mescitlerinde Yer Alan Mihraplar, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2009.
- TUNÇ, G., Taş Köprülerimiz, Ankara 1978.
- TURAN, O., Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul, 1993.
- TÜFEKÇİOĞLU, A., Erken Dönem Mimarisinde Yazı, Ankara 2001.
- UYVAL, A.O., Erken Osmanlı Minareleri, (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1985.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, 1988.

YILDIZ, İ., Mardin'deki Su Mimarisi(Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yayımlanmamış Doktora Tezi) Van 2008.

Zillioğlu, M., (Sa.M. ÇEVİK), Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.IX-X, İstanbul, 1984.

ÇİZİMLER

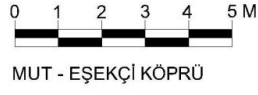
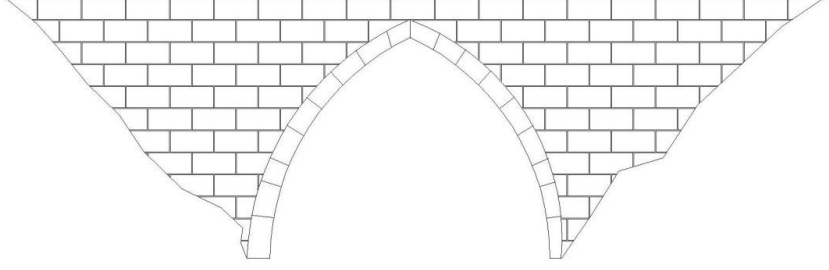

MUT - ARI KÖPRÜ

M. DAYAR - İ.GÜMÜŞ
17.06.2015

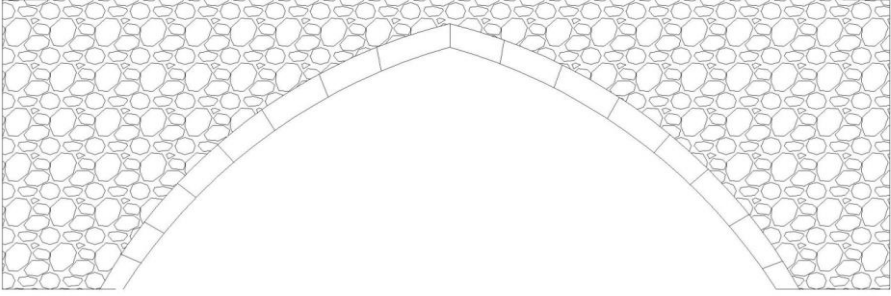
Çizim: 1- Arı Köprüsü Planı

M. DAYAR - İGÜMÜŞ
17.06.2015

Çizim: 2- Eşekçi Köprüsü Planı

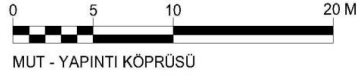
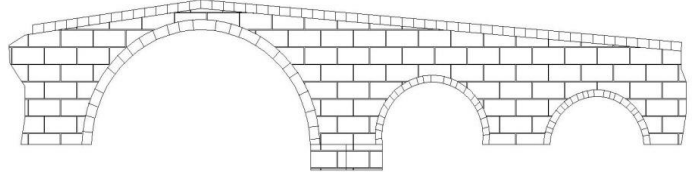

MUT - KEBEN KÖPRÜ

M. DAYAR - İ.GÜMÜŞ
17.06.2015

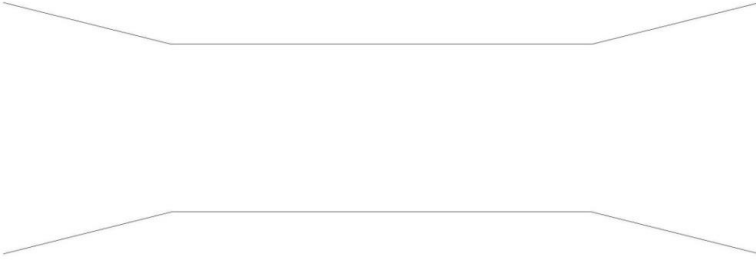
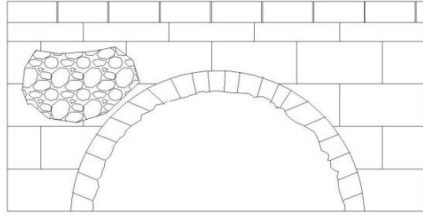
Çizim: 3- Keben Köprüsü planı

M. DAYAR - I. GÜMÜŞ
16.06.2015

Çizim: 4- Yapıntı Köprüsü Planı

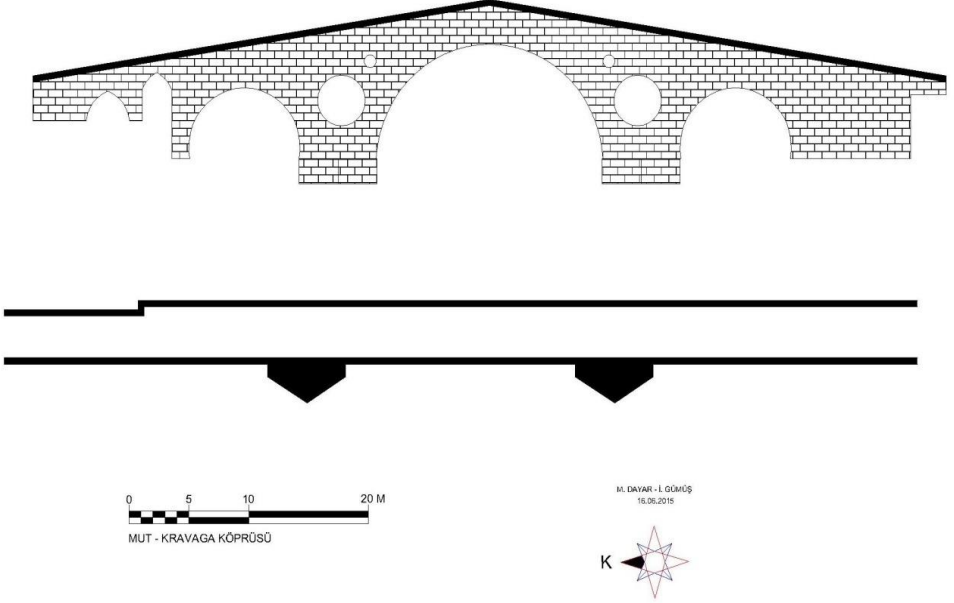

MUT - TAŞ KÖPRÜ

M. DAYAR - İ.GÜMÜŞ
17.06.2015

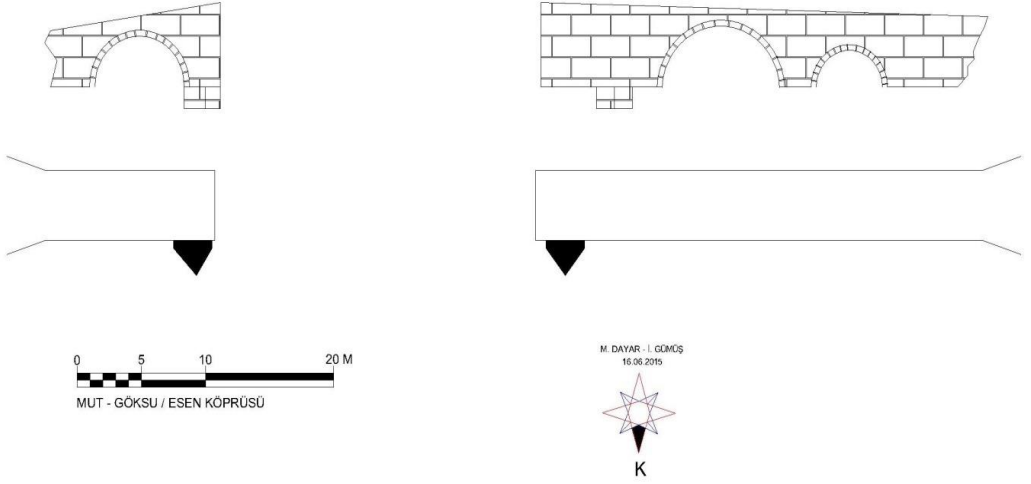

Çizim: 5- Taş Köprü planı

Çizim: 6- Kravga Köprüsü Planı

Çizim: 7- Göksu Köprü Planı

Fotoğraf-1. Arı Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-2. Arı Köprüsü kuzey cephe.

Fotoğraf-3. Eşekçi Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-2. Eşekçi Köprüsü ayrıntı.

Fotoğraf-5. Göksu (Kadı) Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-6. Göksu (Kadı) Köprüsü menbağ yönü.

Fotoğraf-7. Keben Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-8. Keben Köprüsü sivri kemer ayrıntı.

Fotoğraf-9. Kravga Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-10. Kravga Köprüsü boşaltma gözleri.

Fotoğraf-11. Kravga Köprüsü sel yaran.

Fotoğraf-12. Taş Köprü genel görünüm.

Fotoğraf-13. Taş Köprü kemer detayı.

Fotoğraf-14. Yapıntı Köprüsü genel görünüm.

Fotoğraf-15. Yapıntı Köprüsü sel yaran.

